

כיצד זה בא לידי ביטוי בשיעור	הצעות אפשריות ליישום המבוקש ולשאלות בכיתה	התבוננות בהתרחשות בכיתה	הרכיב
שלב א: קשב והיענות			
	<p>הכנת הכיתה, הוצאת ספרי הלמידה. טון הדיבור ואופן העמידה של המורה.</p> <p>מבוא בהיר שמסביר את מטרת השיעור ומרכז את הלומדים סביבו.</p> <p>סיפור אישי, מקרה מהחיים/תמונה/קטע/סרטון.</p>	<p>האם נוצרה השקטה וריכוז של תלמידי הכיתה?</p> <p>האם הפתיחה לשיעור יצרה היענות של הלומדים לנושא?</p>	<p>השקטה והקשבה מרוכזת</p>
	<p>קישור לסוגיה/נושא בוער שעלה בשיעורים קודמים/בכיתה.</p> <p>שאלה מפתיעה, שאלה יוצרת אתגר (האם מישהו יודע...? מבקש מכל אחד לכתוב לעצמו?), דילמה, חפץ מעורר סקרנות ועוד.</p>	<p>האם נוצרה ערנות בכיתה? (סקרנות, הפתעה, אתגר)</p>	<p>היענות: עוררות ופעלתנות</p>

שלב ב: המפגש

אינטראקציה בין האדם לתוכן
 מרכיב א: מה התוכן עמו הלומד נפגש (ידע, הבנה וניתוח).
 מרכיב ב: מה מעורר התוכן בלומד.
 (המרכיבים אינם חייבים להיות לפי הסדר, יתכן שקריאת טקסט או האזנה מעוררת רגש
 עמוק או הזדהות בלומד, ורק אח"כ מתבוננים בתוכניו)

המפגש

מרכיב א - הכרת תוכני הלמידה
 התבוננות בעת הלמידה התבונית: האם היה אתגר, האם נדרש מאמץ, פיצוח, חידוש,
 האם הייתה הפתעה אינטלקטואלית? האם הייתה התבהרות במהלך הלמידה? האם המורה
 נתן משוב בונה ללומדים?

הרכיב	התבוננות במתרחש	הצעות ליישום המבוקש ולשאלות בכיתה	כיצד זה בא לידי ביטוי בשיעור
תבוני הכרתי ידע חשיבה מסדר גבוה	האם הלומדים הבינו הבנה בסיסית את התוכן?	מה לדעתך פירוש המושג/ התוכן? מה לדעתכם הנושא המרכזי בתוכן? מה השאלה המרכזית עליה הוא עונה?	
	האם התבקש תרגום לשפת הלומד? איתור מידע ותרגומו לשפת הלומד	אמרו בלשונכם את טענת המחבר. כיצד מסביר פלוני את מעשיו? מה המילים שעליהן מתבסס המפרש בפירושו?	
	האם התבקשו השוואה מיון או הכללה של פרטים?	א. מה לדעתכם הקשר בין... לבין, מה הדומה ומה השונה ... ב. כיצד ניתן לחלק את התפיסות לקבוצות שונות? מה לדעתכם מאפיין כל קבוצה? מה לדעתכם יוצא דופן? ג. מה המכנה המשותף לשני הקטעים?	

	<p>א. מה לדעתכם מאפיין את דמותו של... לאור שני המקורות? (סינתזה)</p> <p>ב. לאור הניתוח בא', מה תהיה דעתו של פלוני בסוגיה חדשה זו?</p> <p>ג. מה לדעתך יטען א' במקרה X, על סמך אילו עובדות הוא יטען זאת?</p> <p>איוו משתי ההבנות של התוכן, מחמירה לדעתך יותר עם דמותו של פלוני?</p> <p>אילו שאלות עלו לך בעקבות קריאת הסיפור? איזה נושא בתוכן, היית מציע לחקור לעומק?</p>	<p>האם התבקש ניתוח (בעיה ותוצאה, קושי והסבר) חיבור בין מקורות שונים (סינתזה) והסקת מסקנות חדשות מהנלמד?</p> <p>האם נדרשה הערכה של התוכן?</p> <p>האם התבקש עידוד שאלות וחשיבה?</p>	<p>חשיבה מסדר גבוה</p>
--	---	---	------------------------

המפגש

מרכיב ב - יצירת מפגש בין התוכן הנלמד לעולמם של הלומדים

התבוננות כללית במרכיב זה של המפגש באה לידי ביטוי באווירה בכיתה: האם הייתה אווירה נעימה ומאפשרת בלמידה? האם שררה כנות? האם שרר כבוד כלפי דעות שונות במהלך הלמידה? האם המורה נתן משוב בונה ומעודד את הקשר עם הנלמד? האם חשת, כמורה, שהיה בכיתה מפגש עמוק עם התוכן?

	<p>איזה מסר לדעתך עולה מן התוכן הנלמד לחיינו? היכן ניתן לפגוש דילמה זו בחברה הישראלית? (אקטואליה) היכן בחייד ניתן לפגוש דילמה זו? (רלוונטיות).</p> <p>האם יש לך זיכרון מן החיים שמתקשר למה שלמדנו?</p> <p>מי לדעתך פעל נכון מבחינה ערכית בסיפור? מה הדילמה הערכית עימה הוא התמודד ומדוע לדעתך בחירתו נכונה?</p> <p>מה התחדש לך בלמידה?</p>	<p>האם חשת שהדברים רלוונטיים לעולמם של התלמידים? האם הם התבקשו ליישם את הדברים בעולמם? להפעיל שיקול דעת ערכי?</p>	<p>קישור בין הלמידה לעולם הפנימי</p> <p>(התוכן הערכי, אקטואלי ורלוונטי לחיי הלומד).</p>
--	--	---	--

	<p>מה היה לך משמעותי בלימוד?</p> <p>איזה רגש מעורר בד הטקסט?</p> <p>מה חשת בעת קריאת השיר?</p> <p>איזה מילה/קטע/משפט/ חשת שמדבר אליך/ נוגע בד/ מעורר בד התנגדות?</p> <p>האם משהו הפתיע אותך בלמידה? אחר:</p> <p>עם איזו אמירה/ איזה מסר בסיפור אתה מזדהה?</p> <p>עם מי מבין הדמויות אתה מזדהה באופן מיוחד? מדוע?¹⁸⁸</p> <p>מה עורר בד הזדהות דווקא עם דמות זו?¹⁸⁹</p> <p>אם איזו עמדה אתה מזדהה?</p>	<p>האם חשת שהייתה אווירה המאפשרת כנות בכיתה?</p> <p>האם הלומדים מעורבים מבחינה רגשית בנלמד?</p> <p>האם נוצר שיח פנימי? האם עודדת שיח כזה?</p> <p>האם נוצרה הזדהות בכיתה עם התוכן, עם הדמויות, עם מסרים, בעת הלמידה?</p>	<p>רגשי</p> <p>קישור לעולם הרגשי של הלומד</p>
	<p>אלו מבין הנקודות שלמדנו מדברות אליך באופן מיוחד?</p> <p>לו היית פוגש את המשורר... מה היית שואל אותו? מבקש ממנו?</p> <p>לו היית יכול לפגוש את אחת הדמויות מההיסטוריה, מה היית שואל אותה? מבקש ממנה?</p> <p>בקשת יצירה בעת הלמידה? (ציור, פיסול, חקר, פעילות תיאטרלית), עבודה קבוצתית, בקשת הצגה בפני קהל של הלמידה? לימוד בחברותות.</p>	<p>האם יש תחושה של קשר בין הלומדים לנלמד?</p> <p>האם התבקשה הפעלת יכולות והתנסויות מגוונות של הלומדים?</p>	<p>אישיותי</p> <p>נגיעות המבקשות לעודד קשר נפשי אל הנלמד, והבאת יכולות ואינטליגנציות מגוונות לידי ביטוי</p>

188 בשאלה זו יש צורך ברגישות, עדינות והתאמה למטרות הלמידה. כד למשל בשיעורי היסטוריה איננו מעוניינים לעורר הזדהות עם דיקטטורים או אנשים מושחתים וכדומה. ככלל, כול למידה היא בהתאם למטרות הלמידה ותחום הדעת, כד למשל נבקש להכריע בין דמויות שאכן ראויים בעינינו להזדהות, ושמטרות הלמידה מעודדות הזדהות עמם (דמויות ערכיות ומשמעותיות/בעלות אישיות חיובית וכו'). בלימודי הקודש יש לשים לב שלא לבקש העדפות בין דמויות מופת (איננו שופטים אותם).

189 שאלה מעין זו תישאל כאשר אחת ממטרות הלמידה היא הרצון לעורר הזדהות של הלומד עם הדמות המדוברת.

	<p>יעירת קשר בין הלמידה לבין העולם שמחוץ לבית הספר (ראיונות, יציאה לטבע, מפגשים, סירים). מוסיקה, שירה, התבוננות בתמונה, צפייה בסרט.</p> <p>בחרו אחת מן האמירות וכתבו...</p> <p>בחרו נקודה בתוך הטקסט וכתבו שאלה העולה לדעתכם ממנה...</p> <p>בחרו שאלה אחת / משימה אחת...</p>	<p>האם הופעלו חושים נוספים במהלך הלמידה?</p> <p>האם ניתנה בחירה במהלך הלמידה?</p>	
	<p>מה הדילמה העולה מן המקור, כיצד לדעתך יש להכריע בדילמה זו? האם היית נוהג כמוהו במקרה האמור? האם הדמות בסיפור פעלה לדעתך באופן הנכון?¹⁹⁰</p>	<p>האם התרחש דיון ער בקרב הלומדים? האם נתבקשה והייתה התייחסות לדעתם? האם הלומדים חשו מעורבות?</p>	<p>מעורבות ובקשת הכרעה</p>

שלב ג: הפנמה וישום

מה הלומד מעוניין לקחת מן הנלמד לחייו.
(שלב זה הלומד עושה לבדו, המורה יכול רק לעודד את הדבר)

	<p>איזו נקודה מהשיעור אתה יכול לקחת לחיידך? עם מה יצאת מן השיעור? מה המסר אותו ניתן לקחת לחיידך? האם התחדש לך משהו שפיתח את השקפת עולמך? כתוב חיבור על האופן שבו ניתן לשלב את מסקנות הלמידה בחיידך. עידוד הלומדים לעשייה מעשית בעקבות מסקנות הלמידה ועוד...</p>	<p>אין אפשרות להתבונן האם האדם הפנים את הלמידה, אלא אם הוא בוחר לשתף אותנו בכך. אך ניתן להפנות אותו לעבודה פנימית.</p>	<p>התבוננות וצמיחה פנימית של הלומד.</p> <p>(שלב זה אינו ברשותנו ואנו יכולים רק לעודדו ולעפות לו)</p>
--	---	--	---

190 גם בנקודה זו יש צורך ברגישות, עדינות והתאמה למטרות הלמידה. כך למשל, בלימודי הקודש יש לשים לב שלא לבקש הכרעה כאשר מדובר בסוגיה הלכתית, או כאשר מדובר בהכרעה או שיפוטיות של דמויות מופת. גם בתחומים אחרים נבקש להכריע על פי מטרות המקצוע, הקוגניטיביות והערכיות.

בסיכום השיעור כדאי ליצור איסוף של הידע, התובנות וההתרחשות שהייתה בכיתה.

- א. שיקוף: להזמין את הלומדים לשקף, את תהליך הלמידה ואת מה שנעשה בכיתה, לבקש מהם לומר מה הם למדו במהלך השיעור, איזה תובנות הם הבינו, מה התחדש להם? עם אילו שאלות הם נותרו להמשיך למידה? לאחר מכן שקף אתה את מה שחשת שנעשה בכיתה (כולל סיכום שלך שכולל את הידע, החשיבה והמפגש האישי).
- ב. המשך למידה חשיבה והפנמה: להזמין את התלמידים לחשוב מה הם יכולים לקחת לחייהם, להזמין אותם להמשיך לחשוב על השיעור, להציף שאלות שנתרו- ככר להמשיך חשיבה בבית וכו'.
- ג. סיכום אישי למורה: האם הלומדים יצאו עם מה שביקשת בהכנת השיעור ברמת הידע, החשיבה והחוויה? האם השאלה שלך ליוותה את כל מהלך השיעור? האם הם יצאו עם משהו משמעותי אחר?

קיצור המחווון למורה

מחווון מקוצר זה נבנה כדי לסייע למורים בשיעור הוא בנוי ונסמך על המחווון המורחב והמפורט של למידה ברוח 'לב לדעת', היכול לסייע למלמדים לפרוט את הדברים הכתובים פה למעשים מדויקים במהלך השיעור. מחווון זה בנוי על התפיסה המחקרית שב"חוויות הלמידה המשמעותית" יש שלושה שלבים (שלוש יהיו נפרדים אך עשויים להיות כרוכים זה בזה):

- א. **הקשב** - הפניית תשומת הלב והריכוז אל הלמידה ואל התוכן הנלמד (צריך להתאים למטרות הלמידה).
- ב. **המפגש** - שלב א: הכרת תוכני הלמידה את ההיכרות עם התכנים והבנתם לעומק (כולל חשיבה מסדר גבוה).
- שלב ב: מפגש בין התוכן לעולמם הפנימי של הלומדים (הזדהות, תוספת תובנה חדשה, ערעור, דחיה, רגש וכו').
- ג. **הפנמה** - מה השתנה אצל הלומד בעקבות הלמידה - במה הוא צמח, מה השתנה בו (שלב זה תלוי רק בלומד, זה לא קורה בכל למידה ואין ביכולתנו לחזות זאת, אך אנו יכולים לכוון לכך).

הכנת השיעור:

- א. מה היית רוצה שישאר מן השיעור, ברמת הידע, ההבנה והמיומנות, והחוויה (משפט לכל אחד). אילו שאלות תלוונה את השיעור? (להותיר פתוח גם להפתעות חיוביות).
- ב. כיצד ניתן ליישם כל אחת ממטרות אלו בשיעור.
- ג. כיצד כדאי לפתוח את השיעור בהכוונה לקשב שיתאים למטרותיך.
- ד. איזה סוג מפגש ייווצר בשיעור - ברמת הידע וההבנה, וברמת החוויה.
- ה. כיצד ניתן לכוון את תלמידיך להפנמת הלמידה ולסקרנות להמשך למידה.

מהלך השיעור:

קשב	פתיחת השיעור	באיזה סוג פתיחה התחלתי את השיעור? (איזו אווירה פתיחה זו משרה?)	פעלתני, קשוב, חוקר, סקרן, רגשי, יצירתי, מאתגר. אחר:
מפגש	שלב א: הכרות עם התוכן הנלמד (הכרת והבנת האחר והשלכותיו)	ידע	האם הלומדים הבינו את תוכן הלמידה? האם הם מבינים את הנושא המרכזי? את המילים? את המסר הבסיסי העולה מן התוכן הנלמד?
		חשיבה מסדר גבוה (מיומנות אחת או שתיים לכל שיעור)	האם הלומדים התבקשו לנתח, למיין, להכליל, להשוות למקורות אחרים, להעריך את הידע?
מפגש	שלב ב: מפגש בין התוכן לעולמם הפנימי של הלומדים	רלוונטיות / ערכיות / רגש / מעורבות / הפעלת יכולות מגוונות. (אחד מן הגורמים בכל שיעור - לפי התאמת הלומדים)	האם הייתה בחירה כלשהי בלמידה? האם נוצרה בכיתה מעורבות? האם נערך שיח רגשי כלשהו? האם התבקשו הכרעות ערכיות/רלוונטיות? האם התבקשה הפעלת יכולות מגוונות?
		האם ללימוד יהיה המשך בחיי הלומד, האם הוא ישפיע עליו?	האם הלומדים הופנו לשאלות שיוכלו לבוא לידי ביטוי בחייהם? האם הם התבקשו להמשיך לחקור/ליצור/ להמשיך. המציאות החיצונית את הנלמד. האם הם התבקשו לשייך את מסקנות הנלמד לחיים מחוץ לבית הספר?
הפנמה	הכוונה להמשך השיעור בחיי הלומד	האם ללימוד יהיה המשך בחיי הלומד, האם הוא ישפיע עליו?	האם הלומדים הופנו לשאלות שיוכלו לבוא לידי ביטוי בחייהם? האם הם התבקשו להמשיך לחקור/ליצור/ להמשיך. המציאות החיצונית את הנלמד. האם הם התבקשו לשייך את מסקנות הנלמד לחיים מחוץ לבית הספר?

האם הלומדים יצאו עם מה שביקשת שהם יצאו / עם דבר משמעותי אחר? האם הם למדו את מה שרצית? האם נוצרה חוויה משמעותית בדומה למה שרצית? האם הם יצאו בסקרנות לקראת המשך למידה ועיסוק בנושא?.